

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060106

DOM
2014-09-24
Stockholm

Mål nr
P 11236-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-11-18 i mål nr P 3328-12, se bilaga

KLAGANDE

Bollebygds kommun

Ombud: J O

MOTPARTER

1. G A

2. L G

3. Erikstorp Skräddaregårdens Samfällighetsförening

Ombud för 1-3: L A

SAKEN

Detaljplan för fastigheten X m.fl. i Bollebygds kommun

Dok.Id 1163020

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår G As, L Gs och Erikstorp Skräddaregårdens Samfällighetsförenings samt Bollebygds kommuns yrkanden om avvisning.
 2. Mark- och miljööverdomstolen avvisar den av parterna åberopade muntliga bevisningen samt avslår yrkandena om syn.
 3. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Kommunfullmäktiges i Bollebygds kommun beslut den 15 mars 2012, § 41, att anta detaljplan för fastigheterna X m.fl. öster om Skräddaregårdshöjd i Bollebygds kommun, såvitt avser den del av planen som inte omfattas av länsstyrelsens förordnande enligt 13 kap. 8 § plan- och bygglagen (1987:10).
 3. Mark- och miljööverdomstolen lämnar G As, L Gs och Erikstorp Skräddaregårdens Samfällighetsförenings yrkande om ersättning för rättegångskostnader utan bifall.
-

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bollebygds kommun (kommunen) har hävdatt att Erikstorp Skräddaregårdens Samfällighetsförening saknar talerätt och att föreningens talan därför borde ha avvisats av länsstyrelsen. I Mark- och miljööverdomstolen har kommunen yrkat att domstolen, med ändring av den överklagade domen, ska fastställa kommunfullmäktiges i Bollebygds kommun beslut den 15 mars 2012, § 41, att anta detaljplan för X m.fl. fastigheter även avseende det område som inte omfattas av länsstyrelsens förordnande enligt 13 kap. 8 § plan- och bygglagen (1987:10). I andra hand har kommunen yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i enlighet med kommunens medgivande ska ändra detaljplanen på så sätt att lokalgatan (den s.k. norra bilvägen) tas bort och i stället lägga bestämmelser på bostadsområdet (B) i dess nordostligaste del så att möjlighet ges att trafikmata de blivande tomterna i norr och att förse dem med vatten och avlopp.

G A, L G och Erikstorp Skräddaregårdens Samfällighetsförening (G A m.fl.) har yrkat att kommunens överklagande ska avvisas. I andra hand har de bestritt kommunens ändringsyrkanden. De har också yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Kommunen har bestritt motparternas avvisningsyrkande.

Kommunen har i huvudsak uppgett följande. Beslutet att anta den nu aktuella detaljplanen var enhälligt. Det är kommunstyrelsens uppdrag att genomföra beslutet och att föra kommunens talan. Enligt kommunens delegationsordning har kommunstyrelsens ordförande rätt att föra kommunstyrelsens talan och ge ombud fullmakt därtill. Ärendet att föra kommunens talan i detta fall är ingen stor fråga, särskilt med hänsyn till att detaljplanen är i enlighet med den utveckling som pågått i kommunen under flera år. Det är därmed fråga om ett rutinärende. Kommunikering i ärendet har skett på korrekt sätt.

Samfällighetsföreningen saknar talerätt i frågan om den norra skogsbilvägen eftersom den varken äger eller har några avtalsrättsliga anspråk på vägen. Uppgiften om att

vägen upprustats av samfällighetsföreningen enligt inlämnad offert bestrids. Den norra skogsbilvägen ligger på den för detaljplanen aktuella fastigheten, vilket framgår av i målet inlämnade kartor. Vidare finns vändplan vid södra vägen och tillräckliga vändmöjligheter vid den norra. Det totala båtnadsområdet för fastigheterna längs med båda skogsbilvägarna är ca 166 ha och för den nu aktuella skogsbilvägen 54 ha, dvs. väsentligt mindre än vad motparterna uppgett. Dessutom har stora delar av området nyligen avverkats. Trafiken torde därmed inte bli särskilt omfattande. Motparterna har inte lämnat in någon tydlig redovisning av hur båtnadsområdet för den norra skogsbilvägen ser ut. Det finns också möjlighet att inom fastighetsgränsen placera och vid behov schakta fram en skogsväg/skotarväg bredvid den befintliga norra vägen. Enligt ritningen är det 3,79 meter mellan dike och gräns, vilket klarar en väg för skogsmaskiner. Skogsmaskiner fraktas vanligtvis med lastbil om det är möjligt och behöver därför sällan köras längre sträckor. Sådan trafik stör inte lokalgator mer än andra lastbilar. Lokalgatan kommer utan inskränkning kunna nyttjas för detta syfte. Den kommer dessutom att bli bredare än den väg som ersätts. Vid korsningen mellan södra vägen och den blivande lokalgatan är läget öppet och erbjuder fri sikt åt alla håll. Korsningen kommer vid behov att få sådan beläggning och bredd att även skogsmaskiner kan gå där utan att skada underlaget. Efterfrågan och behov finns av att uppföra enfamiljshus i området. Detaljplanen är i enlighet med den översiktsplan som trädde i kraft år 2004 och kommunens avvägning mellan enskilda och allmänna intressen är rimlig och håller sig inom ramen för kommunens självbestämmanderätt.

Kommunen har yrkat att syn och sammanträde ska hållas. Som skriftlig bevisning har kommunen åberopat ingivna kartor, ritningar och utlåtande av skogsförvaltaren S T. som muntlig bevisning har kommunen åberopat förhör med fastighetsägaren J-E E, S T och planchefen C till stöd för att planen uppfyller samtliga krav i lagstiftning och praxis, att beslutet ligger inom kommunens självbestämmanderätt, att skogsbruket, i vart fall inte till övervägande del, drabbas av men eller olägenheter av planen, att båtnadsområdet för norra vägen är av begränsad omfattning och att intresseavvägningen skett på ett korrekt sätt.

Som stöd för sin talan har **G A m.fl.** sammanfattningsvis anfört följande. Rättegångsfullmakten har undertecknats av kommunstyrelsens ordförande

efter delegationsbeslut från kommunstyrelsen. Enligt delegationsföreskrifterna ska delegationsbeslut vara av rutinkaraktär. Överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen kan inte anses vara ett ärende av rutinkaraktär. Dessutom saknar kommunstyrelsen behörighet att överklaga en dom som upphävt kommunfullmäktiges beslut. Det är skillnad på mål där kommunen uppträder som motpart och mål som kommunen själv överklagar. Av protokoll från den 1 augusti 1989 framgår att förbättring av den norra skogsbilvägen bekostats av delar av samfällighetsföreningen. Vägen har använts av föreningens medlemmar sedan föreningen bildades. Föreningen medger att båtnadsområdet är mindre än vad som anges i mark- och miljödomstolens dom. Båtnadsområdet torde uppgå till ca 200 ha. Kommunens synpunkter på hur skogsbruk ska bedrivas är inte relevanta för den här typen av område. De har ingen invändning mot att ersättningsväg anläggs men anser att det inte finns plats för en sådan väg. För att utreda möjligheterna skulle det behövas en fastighetsbestämning. Att använda lokalgatan för transporter är inte lämpligt med hänsyn till olycksrisker och risken att gatan förstörs av skogsmaskinerna.

G A m.fl. har yrkat att syn och sammanträde ska hållas. Som skriftlig bevisning åberopas protokoll, yttrande från Södra Skogsägarna och karta. Som muntlig bevisning åberopas förhör med föreningens ordförande G A samt M L till styrkande av hur skogsbruk och skogstransporter bedrivs inom området.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Avvisning

Enligt 6 kap. 6 § kommunallagen (1991:900) får kommunstyrelse, själv eller genom ombud, föra kommunens talan i alla mål och ärenden. Av kommunens i målet inlämnade delegationsordning framgår att kommunstyrelsens ordförande har rätt att föra kommunstyrelsens talan och ge ombud fullmakt därtill i ärenden som är av rutinkaraktär. Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning kan ett överklagande i det här fallet ses som ett ärende av sådan karaktär att delegation kan godtas. G As m.fl. yrkande att kommunens överklagande ska avvisas avslås därför.

Enligt praxis gäller som villkor för den enskildes rätt att överklaga ett beslutet antingen påverkar hans rättsställning eller berör ett intresse för honom som på något sätt erkänts av rättsordningen. Samfällighetsföreningen berörs av den nu aktuella detaljplanen bland annat eftersom vägen ga:2, vilken förvaltas av föreningen, passerar genom detaljplaneområdet. Föreningen måste därför anses ha talerätt i ärendet varför även kommunens yrkande om avvisning ska avslås.

Sammanträde och syn

Lagen (1996:242) om domstolsärenden är tillämplig i målet. Enligt 23 § denna lag tillämpas i fråga om bevisning bl.a. 35 kap. 7 § rättegångsbalken. Bevisning får enligt 35 kap. 7 § 2 rättegångsbalken avvisas om beviset inte behövs.

Mot bakgrund av Mark- och miljööverdomstolens bedömning nedan saknar de närmare aspekterna av hur skogsbruk och skogstransporter bedrivs inom området i allt väsentligt betydelse för huruvida den överklagade delen av detaljplanen kan godtas eller inte. Bevisvärdet är således så ringa att det saknar betydelse för utgången i målet och bevisningen ska därför avvisas. Även den av kommunen åberopade bevisningen saknar betydelse för utgången av målet och ska därför avvisas.

Enligt 3 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska domstolen hålla syn på stället om det behövs. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att syn i det här fallet är onödig. Yrkandena om syn ska därför avslås.

Detaljplanen

En kommun bör vid planläggning normalt kunna utgå från de fastighetsgränser som anges i grundkartan. I detta fall har de gränser som anges i grundkartan ifrågasatts och även företrädare för kommunen har ansett det lämpligt att den exakta fastighetsgränsen fastställs vid lantmäteriförrättning. Viss tveksamhet kan därför råda om huruvida utrymme finns för en ny skogsbilväg norr om den planerade lokalgatan.

Kommunen har emellertid i målet presenterat två alternativ till den del av norra skogsbilvägen som idag är belägen inom planområdet, antingen att en del av tomtmarken direkt norr om planområdet tas i anspråk för en ny skogsbilväg eller att

den planerade lokalgatan får ett sådant utförande att den även kan tjäna skogsbrukets intressen.

Vad gäller alternativet med anpassning av lokalgatan gör domstolen följande bedömning. Även om domstolen utgår från G As m.fl. uppgift att det totala båtadsområdet uppgår till ca 200 ha kommer skogsbruket ge upphov till mycket begränsad trafik på aktuellt vägavsnitt. Kommunen har uppgett att lokalgatan utan inskränkning kommer att kunna nyttjas för timmertransporter, att den kommer bli bredare än den väg som ersätts och att korsningen med den allmänna vägen vid behov ska få sådan beläggning och bredd att även skogsmaskiner kan köras där utan problem.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning är alternativet med anpassning av lokalgatan tillräckligt realistiskt för att hinder inte ska anses föreligga för antagande av planen. Domstolen förutsätter därvid att, om detta alternativ skulle bli aktuellt, lokalgatan får ett utförande som även klarar skogsmaskiner. Kommunen får därmed anses ha tagit skälig hänsyn till det enskilda intresset att kunna bedriva ett normalt skogsbruk i området.

Rättegångskostnader

Rätt till ersättning för rättegångskostnader föreligger i princip inte i denna typ av mål, jfr 32 § ärendelagen och 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar. Yrkandet om ersättning för rättegångskostnader ska därför redan på denna grund lämnas utan bifall.

Domen kan enligt 5 kap. 5 § lagen om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsrådet Peder Munck, referent, tekniska rådet Tommy Åström och tf. hovrättsassessorn Joel Björk-Werner. Föredragande har varit Lina Österberg.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-11-18
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr P 3328-12

KLAGANDE

1. G A

2. L G

3. Erikstorp Skräddaregårdens Samfällighetsförening

Ombud för 1-3: L A

MOTPART

Bollebygds kommun

Ombud: R H

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut den 10 augusti 2012 i ärende nr 403-15243-2012, 403-15238-2012 och 403-15239-2012, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för fastigheten X m.fl., Bollebygds kommun

DOMSLUT

Med ändring av det överklagade beslutet upphäver mark- och miljödomstolen Kommunfullmäktiges i Bollebygds kommun beslut den 15 mars 2012, § 41, att anta detaljplan för X m.fl. öster om Skräddargårdshöjd i Bollebygds kommun endast såvitt avser den del av planen som inte omfattas av länsstyrelsens förordnande enligt 13 kap. 8 § plan- och bygglagen (1987:10), se bilaga 1 till denna dom och den därtill fogade kartbilagan. I övrigt fastställs kommunfullmäktiges antagandebeslut.

BAKGRUND

Kommunfullmäktige i Bollebygds kommun beslutade den 15 mars 2012, § 41, att anta detaljplan för fastigheterna X, Y och Z samt del av Skräd-dargårdshöjds samfällighet Erikstorp S:4. Syftet med detaljplanen är att tillskapa bostäder; cirka 70 tomter för småhusbebyggelse och ett par flerbostadshus.

Kommunfullmäktiges beslut överklagades av Erikstorp Skräddaregårdens Samfällighetsförening nedan (föreningen) samt G A (X1) och L G (Y1). Länsstyrelsen i Västra Götalands län beslutade den 10 augusti 2012 att avslå överklagandena. Efter yrkande av Bollebygds kommun förordnade länsstyrelsen även, med stöd av 13 kap. 8 § plan- och bygglagen (1987:10 [ÄPBL]), att de delar av detaljplanen som inte omfattas av överklagandena får tas i anspråk, se bilaga 1.

YRKANDEN M.M.

Föreningen har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att detaljplanen upphävs i överklagad del. Med överklagad del avses hela området utanför länsstyrelsens förordnande enligt 13 kap. 8 § ÄPBL. Något andrahandsyrkande har inte framställts.

G A och **L G** har överklagat länsstyrelsens beslut och yrkat att detaljplanen upphävs i överklagad del. Med överklagad del avses det område som är planlagt som lager. Något andrahandsyrkande har inte framställts.

Bollebygds kommun har bestritt bifall till överklagandena och yrkat att detaljplanen ska fastställas. För det fall att föreningens eller G As och L Gs talan i sin helhet eller till någon del vinner bifall, har kommunen i första hand vad avser lokalgatan medgett att domstolen får göra ändring i detaljplanen vad avser området för lokalgatan (den norra skogsbilvägen) i syfte att smalna av lokalgatan. I andra hand vad avser lokalgatan har kommunen medgett att domstolen får göra ändring i detaljplanen på så vis att lokalgatan tas bort och istället lägga bestämmelse på bostadsområdet (B) som innebär en möjlighet att trafikmata de blivande tomterna i norr och att förse dem med vatten och avlopp. Med att be-

stämmelse kan läggas på ”bostadsområdet (B)” avses detaljplanens nordostligaste bostadsområde. I första hand vad avser lagerdelen har kommunen medgett att domstolen får upphäva delen som är avsett för lager. I sista hand vad avser både lokalgatan och lagerdelen har kommunen medgett att domstolen får upphäva den del av detaljplanen som inte berörs av genomförandeförordnandet och fastställa den övriga delen av detaljplanen.

UTVECKLING AV TALAN

Föreningen

Föreningens synpunkter har enligt utställningsutlåtandet inte blivit tillgodosedda. Den planerade korsningen mellan skogsbilväg och lokalgata innebär att man måste sätta upp bommar på båda sidor om korsningen för att förhindra obehörig trafik på skogsbilvägar vilket innebär att arbetet på skogsfastigheterna både försvåras och fördröjas då bommarna får öppnas och stängas vid varje passage. Den norra skogsbilvägen fanns inte inritad i den utställda detaljplanen. På den nya plankartan har en ny skogsbilväg ritats in norr om den planerade lokalgatan. Någon gränsbestämning har inte gjorts i samband med upprättandet av detaljplanen, vilket i sig är märkligt. Kartan stämmer inte överens med verkligheten. Redan nu går den befintliga skogsbilvägen bitvis på gränsen till angränsande fastighet, vilken inte omfattas av planen. Enligt kartan förefaller dessutom den blivande lokalgatan och den blivande nya skogsbilvägen ligga kant i kant vilket i verkligheten inte är möjligt eftersom det måste finnas möjligheter till vattenavrinning och plats för snövallar vintertid. Det finns helt enkelt inte plats för en ny skogsbilväg norr om den nu befintliga vägen. I planen anges inte hur korsningen mellan skogsbilvägen och lokalgatan ska anordnas. Den enda möjliga lösningen som inte försvårar för skogstransporter är en planskild korsning som dock inte finns med i detaljplanen. Dessa besvär undviks om planen begränsas enligt yrkandet. Detaljplanen har inte tagit hänsyn till allmänna och enskilda intressen såvitt gäller placeringen av den norra lokalgatan och den planerade nya skogsvägen då det inte är praktiskt möjligt att anlägga vägarna på det sätt som planen anger. I detaljplanen har heller inte tagits hänsyn till enskilda intressen såvitt avser plankorsningen då det inte är möjligt att anlägga en plankorsning utan att detta medför betydande men för skogstrafiken. Det är inte rimligt att före-

ningen ska tvingas tåla det intrång som planen medför till förmån för en privat exploatör. Möjligheten till ersättningsväg är väsentlig. Kommunen har inte gjort någon utredning om möjligheten till utrymme för att anlägga ersättningsvägen. Om den inte omfattas av planen kan den inte säkerställas då det i sådant fall gäller helt andra förutsättningar som involverar andra markägare. Planen anger inte vilken typ av korsning som ska inrättas. Kommunen har inte helt avfärdat möjligheten till en planskild korsning. Frågan om plankorsning eller planskild korsning är avgörande för om det tagits tillräcklig hänsyn till föreningens intressen, denna fråga bör därför regleras i planen. Det allmänna intresset av byggnation i området är tillgodosett genom de delar av planområdet som får tas i anspråk genom länsstyrelsens förordnande. Det allmänna intresset av ytterligare tio tomter är inte så starkt att det uppväger de men detta innebär för skogstrafiken.

Det bedrivs ganska omfattande skogsbruk i området, norr om planområdet, med användning av stora tunga maskiner, såväl lastbilar som skördare och skotare. Skogsbilvägen betjänar ett båtnadsområde om 500–600 ha skog. Hur ofta den används går i cykler beroende på hur skogen växer. Det kan gå ett eller två år utan att de använder vägen. Längst in på vägen finns ingen vändplats för trailer. Skördare och skotare är ofta försedda med kedjor vilket innebär att de inte kan köra på asfalt utan att förstöra beläggningen. Att plocka av kedjorna varje gång är tidsödande och skulle förta lönsamheten. De järnband som sitter på maskinerna medför ett än större ingrepp. Av denna anledning och p.g.a. risken för olyckor är det inte lämpligt att använda lokalgatan för skogstrafik. På samma sätt finns risk att korsningen körs sönder. Det finns också risk att det blir konflikt med de boende när stora maskiner ska åka igenom området. Skogsbruket bedrivs norr om planområdet. Skotare körs längs med hela vägen. Upplagsplats finns nu nordväst om korsningen.

Påståendet om att den norra skogsbilvägen används endast på grund av Skräddaregården Erikstorp AB:s goda vilja är inte korrekt. Lantmäteriet har den 18 februari 2008 gjort en utredning där man kommit fram till att det torde föreligga hävd för den berörda fastigheten att använda vägen. Lantmäteriet har uppgivit att man ska göra en gränsbestämning i samband med detaljplaneläggningen.

G A och L G

Området för lager har inte något samband med planens syfte i övrigt och har därmed inte något allmänt intresse. De motsätter sig att lagerbyggnaden säkerställs genom planen då det inte bedrivs skogsbruk på fastigheten

Y. Byggnaden är bygglovpliktig och bygglov saknas. Det enskilda intresset av att säkerställa byggnaden är därmed svagt. Bygglov hade annars inte varit möjligt. Det finns alltså vare sig något allmänt eller enskilt intresse av att säkerställa byggnaden i planen. De har inga andra synpunkter på planen men hänvisar till föreningens talan.

Bollebygds kommun

Kommunen har beaktat både allmänna och enskilda intressen, gjort en rimlig avvägning mellan de allmänna intressena och motstående enskilda intressen samt motstående enskilda intressen sinsemellan. Därtill har kommunen agerat inom de ramar som finns för planläggning och handlagt ärendet på ett formellt riktigt sätt. Det saknas således enligt ÄPBL och rättspraxis grund att upphäva eller ändra den överklagade delen av detaljplanen.

Detaljplanens syfte

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra byggnation av bostäder och förskola i den nordöstra delen av Bollebygds tätort. Eftersom Bollebygd växer är behovet av nya bostäder och förskola stort, varför ett genomförande av detaljplanen innebär en stor samhällelig nytta. Området ska även knyta an till det befintliga bostadsområdet på Skräddargårdshöjd väster om planområdet och utgöra en naturlig utveckling av tätorten. I övrigt angränsar området i norr och öster till skogsmarker och i söder till Varpåsvägen. Förevarande detaljplan är förenlig med den förordade utbyggnadsriktningen i den gällande fördjupade översiktsplanen för Tyftet, Norra Erikstorp och Varpås, vilken antogs av kommunfullmäktige den 22 april 2004, § 50.

Planläggning

Detaljplanen ligger inom ramen för det handlingsutrymme som ÄPBL ger kommunen. Därför ska också kommunens lämplighetsprövningar väga tungt vid domstolens prövning. Att det finns ett betydande utrymme för olika bedömningar och en förhållandevis stor handlingsfrihet framgår också av RÅ 1999 not. 279.

Kommunen har, i enlighet med 1 kap. 5 § ÄPBL, beaktat både allmänna och enskilda intressen samt tagit skälig hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderäts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande, på sätt som föreskrivs i 5 kap. 2 § ÄPBL. Hänsyn har även tagits till förhållanden i anslutning till planområdet. Kommunens planläggning, inklusive placeringen av lokalgatan och skogsbilvägen samt området som avsatts för lager, har skett utifrån att det både främjar en från social och allmän synpunkt lämplig utveckling av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar, på det sätt som föreskrivs i bl.a. 2 kap. 2 § ÄPBL. Vidare har kommunen beaktat övriga regler i 2 och 3 kap. ÄPBL i planarbetet, bl.a. avseende att bebyggelse ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa och säkerhet. Lokaliseringen har även skett med hänsyn till möjligheterna att ordna trafik samt utformats efter behovet av trafikförsörjning.

Länsstyrelsen ska enligt 12 kap. 1 och 3 §§ ÄPBL upphäva kommunens beslut att anta en detaljplan, om det kan befaras att beslutet innebär bl.a. att bebyggelse annars blir olämplig med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion. Länsstyrelsen beslutade den 18 april 2012 att inte pröva kommunens antagandebeslut och fann således inte skäl att ingripa.

Lokalgata och skogsbilväg

Kommunen finner det angeläget att förbättra och säkerställa trafikförhållandena genom planområdet samtidigt som en lämplig lösning av trafiken till och från skogsbruket har eftersträövats. Trafiksituationen för bl.a. boende, skogsbruket, cyklister och fotgängare måste lösas på ett tillfredsställande sätt. Därför kommer den

nordligaste av de två befintliga skogsbilvägarna att försvinna och ersättas av en lokalgata.

På sätt som framgår av översiktskartan för gemensamhetsanläggningen Erikstorp ga:2 äger de delägande fastigheterna i Erikstorp ga:2 inte den norra skogsbilvägen, som ska ersättas av en lokalgata. Den norra skogsbilvägen ägs och förvaltas av exploatören Skräddaregården Erikstorp AB. De delägande fastigheterna i Erikstorp ga:2 äger, och föreningen förvaltar, endast den befintliga skogsbilvägen som löper i öst-västlig riktning genom planområdet och i nordlig riktning endast fram till den blivande korsningen mellan skogsbilvägen och den föreslagna lokalgatan. Föreningen har fått ett muntligt godkännande att köra på den norra skogsbilvägen, varför föreningen endast nyttjar vägen pga. exploatören Skräddaregården Erikstorp AB:s goda vilja.

I Lantmäteriets yttrande den 18 februari 2008, bilaga till aktbilaga 9, står endast att det *torde* föreligga hävd. I yttrandet nämns varken ga:2 eller föreningen bland dem som enligt yttrandet torde ha hävdvunnen rätt att använda vägen. Någon lantmäteriförrättning har inte ägt rum i denna del. Lantmäteriets yttrande saknar rättsverkan i målet. Föreningen har inte den hävd eller nyttjanderätt som den gör gällande. Om rätten menar att hävd föreligger, får förstås att föreningen menar muntlig hävd. Reglerna om hävd upphävdes 1972 i och med jordabalkens införande. För att kunna göra gällande urminnes hävd måste hävd ha förelegat i vart fall sedan 1880-talet. Det framgår inte av 1890-årskarta att det funnits någon väg. Det finns ingen praxis som stödjer nyttjanderätt. Muntlig tillåtelse får klassificeras som nyttjanderätt enligt 7 kap. jordabalken. Vägen nyttjas därmed endast med stöd av fastighetsägarens goda vilja.

Skogsfordonen och föreningen kommer att få använda den nya lokalgatan istället för skogsbilvägen. Eftersom lokalgatan kommer att vara större, bredare och av bättre standard än den befintliga skogsbilvägen, innebär anläggandet av lokalgatan en förbättring för föreningen och skogsbruket. Det kommer heller inte att bli några restriktioner om användningen av vägarna i bostadsområdet. Det handlar inte om

daglig trafik utan om transport av virke. Man kommer att kunna köra från länsvägen via Erikstorpsvägen till nordöstra hörnet där befintligt lager är beläget med lastbil. Kommunen har underhållsplikt och kan möta de krav som finns genom konstruktion av vägen och korsningen för normal transport med timmerbil. Det är inte bestämt att det ska vara asfalterat. Man får inte köra med snökedjor på allmänna vägar.

Redan genom att anlägga lokalgatan har föreningens intressen av att kunna ta sig till och från skogsmarkerna samt omkringliggande fastigheter tillgodosetts. Dock har kommunen, som en ytterligare åtgärd, tillsett att en ny skogsbilväg som löper parallellt med lokalgatan ska anläggas av exploatören Skräddaregården Erikstorp AB. Föreningen kommer således att kunna välja om de vill använda lokalgatan eller den nya skogsbilvägen. Skogsbilvägen kommer att få samma standard som den befintliga skogsbilvägen och vara placerad utanför själva planområdet. Kommunens utredningar visar att det finns faktiska möjligheter – tillräckligt med plats – att anlägga skogsbilvägen och lokalgatan på sätt som har angivits. Utanför planområdet är det omkring sju meter på det smalaste stället mellan detaljplanegränsen och fastighetsgränsen i nordväst, vilket är tillräckligt för att kunna anlägga en skogsbilväg. För lokalgatan krävs en bredd av fem meter. Kommunen har i detaljplanearbetet utgått från Lantmäteriets grundkartor. Fastighetsgränserna kommer att kontrolleras. Skogsbilvägen kommer att byggas vid den norra fastighetsgränsen, lokalgatan söder därom och ytterligare söderut, tomterna. Planen är gjord efter grundkartan. Lokaliseringen har varit nödvändig för att kunna ersätta den gamla skogsbilvägen med en ny som fyller samma syfte och funktion som den befintliga. Eftersom den nya skogsbilvägen ligger utanför planområdet, faller den utanför förevarande prövning. Det är inte av allmänt intresse att planlägga skogsbilväg vid tätortsbebyggelse. Lokaliseringen av de nya vägarna har valts med hänsyn till en skälig avvägning av förutsättningarna på platsen. Den av kommunen valda sträckningen av lokalgatan och skogsbilvägen kan inte anses medföra sådana olägenheter för föreningen att de överväger de fördelar som kan vinnas genom detaljplanen.

Föreningen har framfört synpunkter om att den nya skogsbilvägen inte fanns inritad i den utställda planen. Eftersom skogsbilvägen ligger utanför planområdet och eftersom kommunen inte anser det vara förenligt med intentionerna i ÄPBL att planlägga skogsbilvägar ritades den initialt inte in på plankartan. I förtydligande syfte kompletterades dock illustrationskartan inför antagandet med den föreslagna sträckningen av skogsbilvägen.

Korsning

Lokalgatan kommer att korsa den andra skogsbilvägen. Korsningen mellan skogsbilvägen och lokalgatan ska utformas så att den har kapacitet att klara påfrestningarna från skogsfordonen samt inte heller försvåra för fordonen att korsa vägen. Därför har kommunen bedömt att det inte är nödvändigt med en planbestämmelse som reglerar korsningens utformning. Kommunen instämmer således i länsstyrelsens bedömning att huruvida en planskild korsning ska anordnas eller ej, inte är en fråga för själva detaljplaneärendet utan får tas upp i särskild ordning i bygglovsskedet eller vid annan vägplanering. Det bör tilläggas att ett eventuellt anläggande av en planskild korsning inte strider mot den antagna detaljplanen, utan en sådan korsning skulle kunna anläggas inom allmän platsmark för lokalgata och vägreservat. Det är först i föreningens överklagandeskrift som synpunkter har framförts om att en planskild korsning bör anläggas. Kommunen bestrider att det skulle vara nödvändigt att anlägga en planskild korsning på sätt som föreningen påstår. Det är fullt tillräckligt att anlägga en korsning i enlighet med vad som anges ovan. Att genomföra en planskild korsning bedöms som svårt rent tekniskt. I en avvägning mellan nytta och kostnader av att anlägga en planskild korsning, skulle byggnationen medföra orimliga kostnader för den ringa nytta som skulle uppnås. Därtill skulle landskapsbilden påverkas och miljöpåverkan bli större, eftersom en planskild korsning utgör en större anläggning än en vanlig korsning i samma plan.

Planens omfattning

Detaljplanen omfattar, i enlighet med 5 kap. 2 § tredje stycket ÄPBL, det område som är befogat med hänsyn till planens syfte och genomförandetid. Bostadsområdet norr om skogsbilvägen utgör en lämplig del av bebyggelsen som ska knyta an till

det befintliga bostadsområdet väster om planområdet och utgöra en naturlig utveckling av tätorten. Området i norr och öster angränsar till skogsmarker, varför det även finns en naturlig avgränsning att ha med det av föreningen ifrågasatta området norr om skogsbilvägen. Inte heller har några synpunkter om planens omfattning inkommit från myndigheter under varken samrådet eller utställningen.

Lager

I den nordöstra delen av planområdet finns en befintlig lagerbyggnad, utgörande en maskinhall för skogsbruk. Frågan om lagerlokalen har bygglov eller inte är en bygglovfråga och saknar betydelse för förevarande prövning. Frågan berör således inte detaljplanens utformning eller prövningen av densamma. Förordad användning medför inte heller några olägenheter av något slag för de klagande. Lagerbyggnaden har säkerställts i planen som lager och ingår i kvartersmark för lager. Således krävs det inte att lagerverksamheten är specifikt för skogsbruksverksamhet utan kan inrymma någon annan lagerverksamhet i framtiden. Med hänsyn till att lagerlokalen ligger i direkt anslutning till nybyggnadsområdet har kommunen funnit det lämpligt att reglera markanvändningen i ett sammanhang i syfte att tillse att området vid lagret inte medför olägenheter för bostäderna i framtiden. Därtill kommer lagerbyggnaden att ligga inom ett område med sammanhållen tätortsbebyggelse efter planområdets utbyggnad, varför behov finns av att reglera dess användning, utformning och placering. Kommunen har bedömt att lager utgör den lämpligaste användningen av området. Att ett sådant kommunalt markanvändningsbeslut normalt inte i någon väsentlig mån rubbas av staten (här: mark- och miljödomstolen) framgår av prop. 1985/86:1 s. 365 och ligger även i linje med det kommunala planmonopolet.

Mark- och miljödomstolen har den 22 augusti 2013 haft sammanträde och syn i målet.

DOMSKÄL

Eftersom ärendet har inletts före den 2 maj 2011 ska den äldre plan- och bygglagen (1987:10 [ÄPBL]) tillämpas i målet.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 27 september 2013 i mål nr P 11451-12, som rörde detaljplan för Slussen i Stockholm, redovisat följande utgångspunkter för prövningen i överklagade mål om detaljplaner.

ÄPBL, liksom den nu gällande plan- och bygglagen (2010:900), bygger på principen om decentralisering av beslutsfattandet och kommunal självbestämmanderätt i frågor som rör bl.a. riktlinjer för markanvändningen i kommunen. Således föreskrivs i 1 kap. 2 § ÄPBL att det är en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Med hänsyn härtill får kommunen själv, inom vida ramar, avgöra hur marken ska disponeras samt hur miljön ska utformas i den egna kommunen. En konsekvens av detta är att prövningen av ett överklagande i många fall stannar vid en prövning av om beslutet att anta en detaljplan ligger inom ramen för det handlingsutrymme som de materiella reglerna ger kommunen.

Vid planläggningen ska enligt 1 kap. 5 § ÄPBL både enskilda och allmänna intressen beaktas. Vid en överprövning av kommunens beslut att anta en detaljplan bör beslutet upphävas endast om kommunen i sin bedömning har gjort en felaktig avvägning mellan motstående enskilda intressen eller motstående enskilda och allmänna intressen, eller i de fall då kommunen har förfarit felaktigt vid handläggningen av planärendet. Prövningen i ett ärende avseende en överklagad detaljplan avser därför i allt väsentligt frågor som är av betydelse för de klagande i deras egenkap av sakägare eller boende, dvs. frågor som rör de klagandes enskilda intressen.

Vissa allmänna intressen, såsom miljökvalitetsnormer, riksintressen och de boendes hälsa, bevakas i första hand av länsstyrelsen i dess funktion som regional planmyndighet under planprocessen och vid prövning enligt bestämmelserna i 12 kap. ÄPBL. När enskilda åberopar allmänna intressen, såväl frågor som omfattas av länsstyrelsens prövning enligt 12 kap. ÄPBL som andra allmänna intressen, blir

prövningen i samband med ett överklagande begränsad (se bl.a. RÅ 1994 ref. 39 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 19 juni 2013 i mål nr P 11296-12). Det som avgör överprövningens omfattning är utformningen av de bestämmelser som det överklagade beslutet grundas på. Om kommunens beslut ryms inom den handlingsfrihet som de materiella bestämmelserna medger, kommer de avvägningar som en kommun gjort mellan olika samhällsintressen inte att bli föremål för överprövning. I samband med ett överklagande som berör sådana allmänna intressen som länsstyrelsen enligt 12 kap. ÄPBL ska bevaka kan i regel bara prövas om underlaget för länsstyrelsens prövning varit godtagbart och om det som därefter har tillförts målet utgör skäl att frångå länsstyrelsens bedömning.

Bedömning

I detta mål har det framställts invändningar mot planen som rör såväl enskilda som allmänna intressen samt om att utredningen inte visar att den är genomförbar. En formell invändning om att den norra skogsbilvägen inte omfattades av den utställda detaljplanen har också gjorts.

Mark- och miljödomstolen delar inledningsvis länsstyrelsens bedömning att det inte begåtts något *formellt fel* ifråga om den i genomförandebeskrivningen angivna ersättningsvägen. Även ifråga om utformningen av *korsningen* gör mark- och miljödomstolen samma bedömning som länsstyrelsen gjort. Inte heller föranleder L Gs och G As invändningar ifråga om *lagret* någon annan bedömning i sak än den länsstyrelsen gjort. Hur den del av detaljplanen som avsatts för lager slutligen ska hanteras är emellertid också beroende av domstolens bedömning nedan. Domstolen återkommer därför i denna del nedan. När det gäller föreningens invändningar om skogsbrukets intressen gör mark- och miljödomstolen följande bedömning.

Utredningen om ersättningsvägen

Frågan är först om det är tillräckligt utrett i planärendet att den i planbeskrivningen angivna ersättningsvägen för skogsbruket och den i detaljplanen angivna markan-

vändningen med lokalgata i planens norra kant kan genomföras och om skogsbrukets intresse av att kunna ta väg till skogsmarken därmed kan tillgodoses.

Föreningen har invänt att lösningen inte är praktiskt genomförbar. Kommunen har intagit inställningen att ersättningsvägen får plats. Företrädare för kommunen har dock också angett att den mer exakta fastighetsgränsen ska fastställas av Lantmäteriet och att man därefter kommer att slutligt bestämma vägnas exakta placering samt att man, om nödvändigt, kommer att minska tomterna inom det i målet aktuella bostadsområdet i syfte att få plats med vägarna. Kommunens inställning förutsätter att grundkartan överensstämmer med de verkliga fastighetsgränserna. Grundkartan och de fastighetsgränser – gränser i skogsmark – som den presenterar för denna typ av fastighet är tolkade från äldre skifteshandlingar. Det är inte möjligt att genom att endast beakta grundkartan sluta sig till de faktiska gränsernas lägen. Att med säkerhet säga att det finns sju meter kvar på det smalaste stället fordrar en formell fastighetsbestämning. Mot bakgrund av detta men också utifrån vad som iakttagits vid syn i målet - den befintliga skogsbilvägen och ungefärligt utpekande av fastighetsgränsen -, gör mark- och miljödomstolen bedömningen att kommunen inte har visat att lösningen med ersättningsväg kan utföras inom fastigheten och med bibehållen plangräns.

Härtill kommer att kommunen i planbeskrivningen angett att genomförandet av ersättningsvägen ska regleras i exploateringsavtal. Något exploateringsavtal har emellertid inte uppvisats och kommunen har heller inte redogjort för det närmare innehållet i det. Kommunen kan därmed inte heller anses ha visat att genomförandet av ersättningsvägen kan garanteras.

Utförandet av lokalgatan

Kommunen har utöver lösningen med ersättningsväg angett att skogsbrukets intressen också kan tillgodoses endast genom tillgång till lokalgatan eftersom trafiken på denna inte kommer att begränsas till vissa trafikslag. Föreningen har i denna del angett att det finns risk för att beläggningen på lokalgatan och genom korsningen

förstörs och att det därmed finns risk för ersättningsskyldighet samt att det finns risk för olyckor när olika trafikslag blandas.

Användningen av lokalgatan enligt vad kommunen angett förutsätter att den kan utföras så att den uppfyller de krav på hållbarhet som skogsbruket ställer samtidigt som den tillgodoser de krav som ställs ifråga om trafiksäkerheten och tillgängligheten till de tomter det är fråga om i målet.

Risken för olyckor hör visserligen normalt till det som omfattas av länsstyrelsens prövning enligt 12 kap. 1 § ÄPBL och som därmed i regel inte bör överprövas i mål om överklagande av en detaljplan. Länsstyrelsens prövning har i detta fall emellertid gjorts utifrån förutsättningen att skogsmaskinerna skulle ha tillgång till en ersättningsväg. Med hänsyn till mark- och miljödomstolens bedömning att det inte är utrett att en sådan ersättningsväg kan komma att bli verklighet kan det allmänna intresset ifråga om trafiksäkerheten enligt domstolens uppfattning prövas i detta mål trots att länsstyrelsen inte ingripit mot planen med stöd av 12 kap. 1 § ÄPBL.

Mark- och miljödomstolen anser att det är berättigat att befara att skogsbruket riskerar inskränkningar i sin verksamhet vid eventuella framtida konflikter ifråga om trafiksäkerheten när trafikslagen blandas, men också på grund av den belastning skogsverksamheten medför på lokalgatan. Ifråga om belastningen är det ovisst hur kostnaderna för underhåll genom slitage av skogsmaskinerna kommer att påverka föreningen, särskilt med beaktande av att kommunen under domstolens sammanträde anförde att kommunen kommer att sköta underhållet av vägen vid *normal transport med timmerbil* medan föreningen har framhållit de slitageproblem som skogsmaskiner för med sig.

Mark- och miljödomstolen anser sammantaget att det inte är utrett att föreningens och skogsbrukets intresse av vägen har beaktats tillräckligt genom hänvisning till lokalgatan.

Ändring av detaljplanen enligt medgivanden

För det fall att överklagandet inte avslås i dess helhet har kommunen medgett vissa ändringar av detaljplanen ifråga om lokalgatan i syfte att behålla byggrätter inom kvartersmarken för bostäder. Ett beslut att anta en detaljplan får upphävas i viss del eller ändras på annat sätt om kommunen medgett det, se 13 kap. 8 § ÄPBL. När det gäller alternativet att smalna av lokalgatan är det enligt kommunens egna uppgifter oklart hur stort område som så att säga blir över till kvartersmark för bostäder. Ifråga om att lägga bestämmelse på kvartersmarken för bostäder som tillåter trafikmatning från annat håll saknas också utredning om de praktiska och terrängmässiga förutsättningarna för detta. Utredningen är således, enligt mark- och miljödomstolens bedömning, inte tillräcklig för att bedöma om detaljplanen kan ändras enligt något av dessa medgivanden.

Intresseavvägning

Kommunen har i sista hand medgett att beslutet får upphävas i de delar som inte omfattas av länsstyrelsens förordnande enligt 13 kap. 8 § ÄPBL. Frågan är då om föreningens och skogsbrukets intresse väger tyngre än de motstående intressen kommunen redovisat.

På ena sidan i intresseavvägningen står alltså föreningens intresse av att kunna ta väg till skogsmarkerna och risken för inskränkningar i verksamheten p.g.a. belastningen på lokalgatan, men också det allmänna intresset ifråga om olycksrisk vid blandning av trafikslagen. Föreningen har gjort gällande att den befintliga skogsbilvägen betjänar ett båtadsområde om 500–600 ha skog inklusive mark norr om detaljplaneområdet och att det, beroende på skogens tillväxt, periodvis finns behov av att nå skogen med olika slag av skogsmaskiner. Detta har inte ifrågasatts av kommunen.

Mot dessa intressen står det allmänna och enskilda intresset av ytterligare tio byggrätter för bostäder i ett område som ägs av en privat exploatör och som av kommunen bedömts som särskilt attraktivt med hänsyn till den utsikt som läget för bostäderna erbjuder samt intresset av att planlägga ett område som lager. För kommu-

nens del är det fråga om en sjundedel av byggrätterna och för den privata exploatörens del en tredjedel av detaljplanens byggrätter som är belägna på dennes fastighet.

När det är fråga om enskilda intressen som ska vägas mot varandra påkallas en särskilt noggrann prövning av tyngden av de aktuella intressena. Det krävs att de överväganden som ligger till grund för prövningen redovisas så att det framgår varför det ena intresset anses väga tyngre än det andra. Kommunen har i samrådsredogörelsen bedömt att planförslaget inte hindrar användning av lokalgatan och att området är lämpligt för bostäder med utsikt över dalgången och att området bidrar till ett bättre underlag för kollektivtrafik och bussvändslinga i området. Av planbeskrivningen, s. 18, framgår också kommunens resonemang ifråga om skogsvägar. Kommunen har där angett att det finns två skogsbilvägar i planområdets norra del och att den nordligaste av dessa genom planen kommer att försvinna när en lokalgata byggs samt att den kommer att ersättas med en ny väg som kommer att gå parallellt med lokalgatan. Där anges vidare att exploatören ska bekosta och utföra ersättningsvägen med den vägstandard den har i dagsläget och att detta ska regleras i exploateringsavtal. Kommunen synes således ha förutsatt att skogsbruket har ett berättigat intresse av vägen men att detta kan tillgodoses genom att lokalgatan är tillgänglig och genom utförandet av ersättningsvägen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att skogsbrukets intresse av åtkomst till skogsområdet väger tyngre än det allmänna och enskilda intresset av ytterligare tio byggrätter och planläggning av område för lager. Att den rättsliga grunden för föreningens rätt att köra på nu befintlig skogsbilväg ifrågasatts ändrar inte denna bedömning. Härtill kommer det allmänna intresset av en planutformning som inte medför risk för olyckor eller tvister mellan olika brukare.

Mot bakgrund härav anser mark- och miljödomstolen sammanfattningsvis, vid en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen och mellan olika enskilda intressen samt med beaktande av befintliga fastighetsförhållanden, att kommunen inför utformningen av detaljplanen inte utrett och vid utformningen därmed inte beaktat föreningens intresse av rätt till skogsbilväg i vederbörlig utsträckning, såsom 1 kap.

5 § och 5 kap. 2 § ÄPBL stadgar. Föreningens överklagande ska således bifallas i enlighet med kommunens sistahandsmedgivande som omfattar hela området utanför länsstyrelsens förordnande enligt 13 kap. 8 § ÄPBL. Därmed vinner även G As och L Gs överklagande ifråga om lagerdelen bifall.

Mark- och miljödomstolen upphäver alltså kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen endast såvitt avser den del av planen som inte omfattas av länsstyrelsens förordnande enligt 13 kap. 8 § ÄPBL. I övrigt fastställs kommunfullmäktiges antagandebeslut.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 9 december 2013.

Eveline Savik

Rolf Dalbert

I domstolens avgörande har deltagit beredningsjuristen Eveline Savik, ordförande, och tekniska rådet Rolf Dalbert. Föredragande har varit beredningsjuristen Sofia Ardeke.